



Erasmus+



INDIVERSO

Inclusive diverse solutions for VET

INDIVERSO

Kaasavad lahendused kutseõppes

Erivajadustega inimeste nõustamine ja toetamine kutsehariduse omandamisel

Kovisioon – praktiline juhendmaterjal kolleegidevahelise nõustamise korraldamiseks



Koostatud Erasmus+ rahvusvahelise koostööprojekti INDIVERSO raames.

www.indiverso-erasmus.eu



Toimetaja:

„INDIVERSO“ projektimeeskond

Projekti juhtimine:

Josefsheim gGmbH
Heinrich-Sommer-Straße 13
59939 Olsberg
Saksamaa
Koduleht: www.josefsheim-bigge.de



Projekti partnerid:

Fundação AFID Diferença
Rua Quinta do Paraíso, Alto do Moinho
2610-316 Amadora
Portugal
Koduleht: www.fund-afid.org.pt



Astangu
Kutser rehabilitatsiooni
Keskus
Astangu 27, Tallinn
Eesti
Koduleht: www.astangu.ee



Berufsbildungswerk Waldwinkel
Waldwinkler Straße 1
84544 Aschau am Inn
Saksamaa
Koduleht: www bbw-waldwinkel.de



Bundesverband der Angehörigen psychisch Kranker e. V.
Oppelner Straße 130
53119 Bonn
Saksamaa
Koduleht: www.psychiatrie.de



The Cedar Foundation
31 Ulsterville Avenue
Belfast BT9 7AS
Põhja-Iirimaa
Koduleht: www.cedar-foundation.org



Centro Studi Opera Don Calabria
Viale Don Calabria 13
44124 Ferrara
Itaalia
Koduleht: www.centrostudi-odc.it





FUNDACIÓN INTRAS
Calle de Santa Lucia 19
47005 Valladolid
Hispaania
Koduleht: www.intras.es

FUNDACIÓN
Intras

**Stichting Werkenrode
Arbeidsintegratie**
Kerkenbos 1003
6503 GJ Nijmegen
Holland
Koduleht: www.reacollegenederland.nl/
www.pluryn.nl



Tõendus põhise tugi:

Universität Kassel
Institut für Sozialwesen
Mönchebergstraße 19
34109 Kassel
Saksamaa
Koduleht: www.uni-kassel.de

**U N I K A S S E L
V E R S I T Ä T**

Projekti hindamine:

**Mariaburger Ausbildung und
Service gGmbH**
Unterer Torackerweg 8
72501 Gammertingen
Saksamaa

M A R I A B E R G

Von Mensch zu Mensch

**Kontakt küsimuste
korral projekti
kohta:**

Martin Künemund
Josefsheim gGmbH
Heinrich-Sommer-Straße 13
59939 Olsberg
Germany

JG **Josefsheim**
GRUPPE **Blgge**


E-post: m.kuenemund@josefsheim-bigge.de
Koduleht: www.josefsheim-bigge.de

Kuupäev: August 2017

Käesolev töövahend on koostatud rahvusvahelise Erasmus+ koostööprojekti INDIVERSO raames.

Projekti koduleht: www.indiverso-erasmus.eu

Töövahendi “Kovisioon – praktiline juhendmaterjal kolleegidevahelise nõustamise korraldamiseks” on välja arendanud projektpartner Saksamaalt Josefsheim gGmbH, Heinrich-Sommer-Straße 13, 59939 Olsberg. Sisu eest vastutab Martin Künemund

Töövahend on üks osa kaasamist toetavast lähenemisest, mis koosneb 7 erinevast töövahendist

Töövahend 1: Täiendavad sekkumised erivajadusega õppijatele	Moodul 1: Isikukeskne lähenemine tegevuskava koostamisel
	Moodul 2: Psühhomotoorne lähenemine - sotsiaalsete oskuste arendamine läbi liikumis- ja meeskonnamängude
	Moodul 3: Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi loovtegevuste
	Moodul 4: Kogemusnõustamine
Töövahend 2: Info ja koolitused pedagoogilisele personalile	Moodul 1: Erivajaduste alase teadlikkuse tõstmine
	Moodul 2: Praktiline töövahend õppija toimetuleku hindamiseks koos soovitud teema toetamiseks õppetöös, praktilisel ja tööelus
	Moodul 3: Personali enesehindamisoskuste arendamine
Töövahend 3: Väljaõpe ja tööerakendumine läbi coachingu	Metoodiline abimaterjal kutsealase ettevalmistuse korraldamiseks läbi coachingu
Töövahend 4: Supervisioon ja kovisioon	Moodul 1: Supervisioon
	Moodul 2: Kovisioon - praktiline juhendmaterjal kolleegidevahelise nõustamise korraldamiseks
	Moodul 3: Kovisiooni moderaatorite koolitusmaterjal
Töövahend 5: Juhised kriisi ennetamiseks ja kriisiolukordades käitumiseks	Moodul 1: Kriisi ennetamine
	Moodul 2: Kriisi märkamine
	Moodul 3: Kriisiga toimetuleku strateegiad
Töövahend 6: Koostöö tööandjatega	Moodul 1: Tööandjate koolituspäeva korraldamine
	Moodul 2: Tööandjate nõustamine ja toetamine
Töövahend 7: Võrgustikutöö	Juhised piirkondliku koostöövõrgustiku loomiseks erinevate asutuste ja osapoolte vahel

Käesolev metoodiline materjal on mõeldud avalikuks kasutamiseks kõigile erivajadusega õppijatega tegelevatele organisatsioonidele. Seda on võimalik kasutada moodulite kaupa või erinevaid moduleid omavahel kombineerides lähtudes oma eesmärkidest, huvidest ja vajadustest

INDIVERSO projekti elluviimist kaasrahastas Euroopa Liidu programm “Erasmus+”.

Sihtrühm

Kovisiooni meetodikat tutvustav materjal on mõeldud kutseõppeasutuste, rehabilitatsioonikeskuste, kohalikest omavalitsuse töötajatele ja teistele huvilistele, kelle ühiseks eesmärgiks on HEV noorte kaasamine kutseõppesse. Kovisiooni grupis osalemine võimaldab saada tuge ja analüüsida oma tööalast tegevust.

Sissejuhatus

Kaasava kutsehariduse rakendamine seab kooli personalile suured nõudmised. Paljude õpetajate tööd iseloomustab keerukus, järjest kahanevad ressursid ning ebaühtlase tasemega õpperühmad, kuhu võivad kuuluda ka erivajadusega õppurid. Sealjuures on oluline arvestada kõikide noorte ja nende erivajadustega. Õpetajate jaoks on eriti suureks väljakutseks õpetada käitumiskustega noori. Paljud õpetajad tunnevad, et nad pingutavad igapäevaselt üle, on oma muredega üksinda ning frustreritud. Lisaks oodatakse, et õpetajad ja kooli tugispetsialistid peaksid vajadusel olema õppija pereliikmete jaoks oluliseks kontaktisikuks. Neil tuleb olla info vahendajaks õppija koduse olukorra ja koolis toimetuleku vahel.

Valdkonnaülene juhtumipõhine koostöö õppeasutuse, rehabilitatsiooni meeskonna, kohaliku omavalitsuse ja teiste asjassepuutuvate asutuste spetsialistide vahel saab pakkuda väärtuslikku tuge keerukate olukordade lahendamisel.

Kolleegidevaheline juhtumipõhine nõustamine (ehk kovisioon) on efektiivne ja lihtne vahend, mille abil töös ettetulevaid väljakutseid ületada. Üks osalejatest juhib kovisiooni protsessi varem kindlaksmääratud struktuuri järgi. Nõustajad arutavad juhtumit ja otsivad ühiselt võimalikke lahendusi.

Kovisiooni eesmärgid

Kaasava kutsehariduse puhul kogevad õpetajad tavapärase koolipäeva jooksul õpilaste või õppijatega seoses tihti erinevaid probleemseid olukordi. Tavaliselt proovivad nad esmalt ise lahendust leida. Kuna paljudel õpetajatel puudub varasem kokkupuude erivajadustega noortega, ei õnnestu neil probleeme alati lahendada. Siinkohal võib tulla kasuks kolleegidevaheline nõustamine.

Kovisiooni grupis osalemine võimaldab struktureeritud vormis kolleegide või teiste asjassepuutuvatega keerukate õpetamisolukordade, konfliktide või probleemide lahendamise kogemusi vahetada ning koos võimalikke lahendusi välja töötada. Nõu küsival spetsialistil on vabad käed valida kas ja milliseid pakutud lahendustest ta kasutada soovib.

Kovisiooni põhimõtete tutvustus

Terminoloogia

Supervisioon on üks nõustamise vorme. Seda juhib alati vastava kvalifikatsiooniga juhendaja. Supervisiooni vormis õpivad üksikosalejad ja grupid, kuidas oma professionaalset sooritust kontrollida ja parandada. Seetõttu lepivad osalejad eelnevalt juhendajaga eesmärgid kokku. Supervisiooni teemad võivad hõlmata näiteks praktilist tööd, töötaja ja kliendi vahelisi dünaamilisi suhteid ja paindlikkust ning koostööd nii meeskonnas kui organisatsioonis laiemalt.

Kolleegidevaheline nõustamine ehk kovisioon on meetod, mille abil kolleegid pakuvad üksteisele kutsealast nõu. Osalejad ei pruugi olla pärit samast meeskonnast ega valdkonnast.

Kolleegidevaheline juhtumipõhine nõustamine on üks kovisiooni vorm. Võrdsel professionaalsel tasandil olevad töötajad otsivad lahendust konkreetsele probleemile („juhtumile“). „Juhtumi omanik“ kirjeldab „nõuandjatele“ olukorda ja saab neilt nõuandeid. Nõuandjad ei pea juhtumiga otseselt seotud olema. Kovisioon sobib rakendamiseks ka erinevatelt tegevusaladelt pärit spetsialistide vahel, kuid soovitatavalt peaksid osalejad siiski olema samal hierarhilisel tasandil.

(Allikas: Wikipedia)

Kolleegidevaheline nõustamine laiemalt võib otsida vastuseid üldisematele küsimustele (nt. „Kuidas kohandada tööruume autisühäirega inimeste jaoks sobivaks?“), kolleegidevahelise juhtumipõhise nõustamise raames otsitakse alati lahendusi tegelikkuses asetleidnud juhtumitele (nt. „Kuidas on minu poolt õige reageerida, kui hüperaktiivsed õpilased tundi segavad?“).

Taustinfo

Etapp		Tegevused	Kestvus
1	Rollide määramine	Määratakse kovisiooni grupis osalejate rollid. Gruppi kuuluvad: <ul style="list-style-type: none"> • Kovisiooni moderaator, kes kogu protsessi juhib • Juhtumi „omanik“, kes kirjeldab oma muret ja soovib saada ideid, kuidas olukorda lahendada • Nõustajad • Protokollija, kes märgib üles kõik nõustajate ideed 	5 minutit
2	Juhtumi kirjeldus / küsimused	Juhtumi „omanik“ annab probleemi kohta lühiülevaate. Moderaator toetab esitlust, küsides vajadusel selgitavaid küsimusi. Nõustajad on selles etapis üldiselt kuulaja rollis – seni, kuni moderaator annab neile võimaluse küsimusi esitada.	10 minutit
3	Võtmeküsimus	Juhtumi tutvustaja selgitab, millist abi ta grupilt soovib. Moderaator palub tutvustajal sõnastada nõustajatele suunatud võtmeküsimus.	5 minutit
4	Meetodi valik	Moderator palub valida võtmeküsimuse lahendamiseks mõned nõustamismeetodid. Need peaksid olema hõlpsasti omandatavad ja rakendatavad. Samuti ei tohiks neile liiga palju aega kuluda. Võimalikke sobivaid meetodeid on palju, näiteks: <ul style="list-style-type: none"> • Ajurünnak • „Tagurpidi“ ajurünnak • Hea nõu • Tegevuste soovitus • Tagasiside ümarlaud <i>(Neid meetodeid on lühidalt kommenteeritud töövahendi nr 4 moodulis nr 3 Kovisiooni moderaatorite juhendmaterjal)</i> Nii juhtumi tutvustaja kui nõuandjad võivad nõustamismeetodi välja pakkuda. Moderaator langetab otsuse kõikide osaliste heakskiidul. Enne konsultatsiooni algust selgitab ta valitud meetodi toimimisviisi.	5 minutit
5	Soovitatud lahenduste kogumine	Valitud meetodile vastavalt pakuvad nõuandjad välja erinevaid lahendusi. Moderaator veendub, et juhtumi kohta on ülevaade olemas ja väldib arutelu teemast kõrvale kaldumist. Protokollija märgib üles osalejate poolt välja pakutud ideed. Selles etapis on juhtumi tutvustaja kuulaja rollis ning kaalub välja pakutud erinevaid lahendusi.	10 - 15 minutit
6	Juhtumi tutvustaja vastus ja lõpetamine	Juhtumi tutvustaja kommenteerib väljapakutud ideid oma vaatenurgast, mainib, millised aspektid tundusid eriti kasulikud olevat ning seejärel tänab kõiki toetuse eest. Sellega on kolleegidevaheline nõustamine lõppenud. Sõltuvalt sellest, kui palju on aega, võib grupp nõustamist jätkata, võttes ette mõne muu juhtumi ning määrates esmalt selle arutamiseks uued rollid.	5 minutit

Kolleegidevahelise juhtumipõhise nõustamise käigus toimuvad efektiivsed ja lahenduse leidmisele keskendunud arutelud. Vestluste ülesehitus ja kulg on selgelt määratletud ning enne algust määratakse kindlaks iga osaleja roll arutelul. Vajadusel peab iga osaleja olema oma rolli täitmiseks eelnevalt ettevalmistunud.

Lühidalt on kovisiooni protsessi ülesehitus järgnev. Koosolekul tutvustab „juhtumi omanik“ grupile esmalt konkreetset juhtumit või kogemust (nt. konflikt õppijaga). Kirjeldusele peab järgnema ka võimalikult üksikasjalik küsimus, millele vastust otsitakse. Samuti võib tutvustaja pakkuda välja meetodi, millega küsimust lahendada.

Seejärel analüüsivad teised grupi liikmed olukorda ja annavad juhtumi tutvustajale nõu. Määratakse kindlaks juhtumi lahendamiseks vajalikud sammud ja töötatakse välja alternatiivsed lahendused. Tutvustaja otsustab, mis pakutust on talle selle juhtumiga seoses oluline ja teavitab gruppi, milliseid soovitatud lahendustest ta päriselt ellu viia kavatseb.

Kolleegidevahelise nõustamise protsess

Autor: Dr. Kim-Oliver Tietze, Hamburg, info@kollegiale-beratung.de

Kolleegidevaheline nõustamine toimub kuues etapis:

Rollid kolleegidevahelise nõustamise ajal

Osalejad võtavad endale kovisiooni grupis osaledes selgelt määratletud rollid, mis jagatakse ära enne tegeliku nõustamistegevuse algust. Põhimõtteliselt peaks iga osaleja olema valmis kõikide rollide täitmiseks ning rolle vahetatakse enne iga uue juhtumi arutamist. Selline rollide vaheldus rõhutab kõikide osalejate võrdsust. Grupid, mille liikmed täidavad pidevalt samu rolle, kaotavad aja jooksul oma efektiivsuse ja loovuse.

- **Moderaator roll**

Grupp määrab moderaatori ühe juhtumi arutamise ajaks.

Moderaator juhib grupi tegevust kogu juhtumi nõustamisprotsessi jooksul. Ta toetab osalejaid soovitude ja ideede leidmisel, millest juhtumi tutvustajal abi võiks olla. Moderaator kontrollib, et grupp järgib reegleid ning peab ajakavast kinni. Ideaalis ei tohiks moderaator ise nõuandeid välja käia.

- **Juhtumi „omaniku“ roll**

Selle etapi keskmes on juhtumi tutvustaja. Ta selgitab oma juhtumit ning lähtekohta, kirjeldab oma muret ja sõnastab võtmeküsimuse. Tutvustaja ei pea midagi õigustama. Ta osaleb meetodi valikul, millega küsimust lahendada asutakse. Nõuandvas etapis on ta kuulaja rollis. Seejärel palutakse tal kuulnud soovitusi kommenteerida ning nendest esmane kokkuvõtte teha.

- **Nõustaja roll**

Nõuandjate grupp koosneb kõikidest ülejäänud osalistest. Esmalt kuulavad nad tähelepanelikult juhtumi tutvustaja ülevaadet ja esitavad vajadusel täpsustavaid küsimusi. Nad austavad tutvustaja vaatenurka, pakuvad tuge ning suhtuvad teemasse ja muresse tõsiselt. Nõuandjad teevad ettepanekuid arvestades eelnevalt väljavalitud meetodit. Nende ülesandeks on arutada juhtumit tuginedes oma isiklikele kogemustele, arvamustele ja teadmistele. Ideaalis peaksid nad välja pakkuma võimalikult erinevaid lahendusi, mille hulgast tutvustaja ise sobivaima välja valib.

- **Protokollija roll**

Kui grupi suurus seda võimaldab ning kohal on piisavalt nõuandjaid, võidakse ühele osalejale määrata ka protokollija roll. Lisaks nõustamise protsessis osalemisele märgib see osaleja üles ka välja pakutud lahendused. Sedasi saab juhtumi tutvustaja keskenduda lahenduste kuulamisele,

kui ta ei pea ise märkmeid tegema. Ta saab vestlusele keskenduda ning ei pea millegi unustamise pärast muret tundma.

Kolleegidevahelise juhtumipõhise nõustamise eelised ja rakendamisvõimalused koolides

Kovisioon on vahend, mis võimaldab optimaalselt lahendada igapäevaseid raskusi koolide ja õpetajate elus, näiteks toimetulek raskete õpilastega. Osalejad osalevad aktiivselt kogemuste jagamises teiste kolleegidega. Keerukaid olukordi analüüsitakse erapooletult ja erinevatest aspektidest ning pakutakse välja võimalikke lahendusi. Osalejad analüüsivad, kuidas koolis igapäevaselt tekkida võivates ning asjatundlikku sekkumist vajavates olukordades käituda. Spetsialistide grupile antakse ideid, kuidas oma suhtlus- ja juhioskusi parandada. Kolleegidevaheline juhtumipõhine nõustamine aitab väljakutsetele kaalutud moel lahendusi leida.

Kolleegidevahelise juhtumipõhise nõustamise piirid

Kolleegidevaheline juhtumipõhine nõustamine põhineb eeldusel, et kõik vead, nõrkused ja ebakindlus pakuvad võimalust õppida. Eeldatakse, et osalejad on oma küsimustes avatud ning väljapakutud lahendused on tõsimeelsed. Loomulikult käsitletakse juhtumeid konfidentsiaalselt.

Idealis on kõik osalejad samal ametiredeli tasandil. Ülemuste kohalolu võib avatust pärssida. Inimesed osalevad vabatahtlikult ja neid ei tohiks selleks sundida. Konkurentsivõime võib konfidentsiaalsele õhustikule halvasti mõjuda.

Kolleegidevaheline juhtumipõhine nõustamine ei sobi suurte erimeelsuste lahendamiseks. Sellisel juhul tuleb otsida välist abi. Samuti ei sobi kovisiooni grupp isiklike murede arutamiseks, millel puutub igasugune seos ametialase teematikaga.

Kuna osalejad ei ole kvalifitseeritud nõustajad ega terapeudid, ei tohi nad pakkuda ravialast abi. Sellist laadi teemad tuleb lahendada kaasates professionaalseid nõustajaid või arste.

Kui osalejatel puuduvad vajalikud ametialased teadmised, siis kolleegidevaheline nõustamine ametialast koolitust ei asenda. Iga osaleja peab olema oma enda professionaalsuses kindel.

Kovisiooni rakendamise protsess

Kolleegidevahelist juhtumipõhist nõustamist on võimalik suhteliselt hõlpsasti rakendada. Idealis saab kovisioonist organisatsiooni töökultuuri püsiv osa. Kui initsiatiiv tuleb näiteks õpetajatelt endilt, on vaja ka juhtkonna informeerimist/nõusolekut. Juhtidele võib lugemiseks anda käesoleva materjali, et nad protsessiga pisut tutvuda saaksid.

Õpetajad ning teised õpetamisega seotud spetsialistid on peaaegu alati ajahädas ning lisakohtumiste planeerimine on tihti probleemne. Seega peab idee tutvustaja alati läbi mõtlema, kuidas kolleegides või võrgustiku partnerites huvi äratada. Osalejatele tuleks näidata, mil moel aja panustamine end ära tasub. Rõhutada võib näiteks murekoormast vabanemist, mida kõik osalejad grupitöös osaledes tunnevad, sest nende igapäevane koormus alaneb. Grupitöö on investering, mille abil säilitada oma tööst saadav nauding. Samuti aitab väiksem pingeline säilitada head tervist.

Kolleegidevahelise nõustamise tutvustus ja rakendamine toimub mitmes etapis. Rakendamisel võib abiks olla järgnev skeem.

Kovisiooni kasutusele võtmine		
1	Eesmärkide ja sihtgruppide määratlemine	<ul style="list-style-type: none"> Määrake kindlaks, milliseid eesmarke kolleegidevaheline nõustamine saavutama peaks Uurige välja, kas nõu ja tuge pakkuv grupp tuleks luua sisemiselt teie organisatsioonis või koolis, või väliselt, võrgustikku kuuluvate organisatsioonide vahel. Leppige kokku, kuidas toimub grupi koordineerimine edaspidi
2	Teave õpetajatele	<ul style="list-style-type: none"> Idee üldsõnaline lühitutvustus Määratlege kolleegidevahelise nõustamise peamine eelis ja oodatav kasu
3	Grupi komplekteerimine	<ul style="list-style-type: none"> Pange kokku grupp kolleegidest või võrgustiku partneritest, kes teevad rõõmuga koostööd, õpivad lisa, ning tulevad vabatahtlikult kokku Ideaalis on kõik osalejad samalt ametiredeli positsioonilt Osalejate arv võiks jääda vahemikku 6 kuni 10
4	Osalejate koolitamine	<ul style="list-style-type: none"> Tutvustage osalejatele töövahendit „Kolleegidevaheline nõustamine“ ning nõuandmise protsessi Osalejad võib välja koolitada mõni kovisiooni koolitaja.
5	Ajakava kokkuleppimine	<ul style="list-style-type: none"> Grupp määrab kindlaks kohtumiste sageduse ja aja (nt. kord kuus) Regulaarsed nõustamise koosolekud võiksid kesta 45-60 minutit ühe juhtumi kohta. Kohtumised ei tohiks toimuda harvem kui nelja nädala tagant (välja arvatud pühadeperioodid)
6	Kolleegidevahelise nõustamine iseseisvalt läbiviimine	<ul style="list-style-type: none"> Osalejad saavad regulaarselt kokku, et anda kolleegidele erinevate juhtumite osas nõu
7	Tagasiside saamine ja paranduste ellu rakendamine	<ul style="list-style-type: none"> Koordinaator küsib osalistelt regulaarselt tagasisidet Saadud konstruktiivseid soovitusi kasutatakse protsessi parandamiseks Kui grupp soovib, võib olla mõistlik kohtumistele aeg-ajalt väline nõustaja kutsuda – kas erapooletu jälgijana või edasiseks koolituseks. Ta saab kontrollida, et reeglitest peetakse kinni, anda soovitusi ning vastata osalejate küsimustele nõustamise idee kohta

Allikas: Ralph Zeiler, *Kollegiale Fallberatung in der Schule* [Kolleegidevaheline juhtuminõustamine koolis], Verlag an der Ruhr 2012

Töövahendi väljatöötaja: Projektpartner Saksamaalt Josefsheim gGmbH, Heinrich-Sommer-Straße 13, 59939 Olsberg. Sisu eest vastutab Martin Künemund

Projekti on rahaliselt toetanud Euroopa Komisjon. Publikatsiooni sisu peegeldab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei ole vastutav selles sisalduva informatsiooni kasutamise eest.

